

Stg. GEHEIM

350746.021.

VERTROUWELIJK

26 OCT. 2001
Deze rubricering is
blijvend nr. 50 jr.

MP. gez.
VN A
Ri P
Adm #

9

MAANDOVERZICHT

No. 11 1967

BINNENLANDSE VEILIGHEIDSDIENST

V E R T R O U W E L I J K

Maandoverzicht no. 11 - 1967

163

(Tijdvak 1-11-1967 t/m 30-11-1967)

I N H O U D

No. 894.453

Blz.

I.	<u>Communisme Internationaal</u>	
	De Novemberfeesten in Moskou	1
	Een internationale communistische conferentie?	3
II.	<u>Activiteiten van de communistische partij Nederland</u>	
	CPN-visie op revolutieherdenking en internationaal beraad	10
	De CPN en de PvdA	11
III.	<u>Activiteiten van de communistische hulporganisaties</u>	
	De Europese veiligheid en de DDR	15
	Culturele uitwisseling Nederland-Sowjet-Unie	20
IV.	<u>Andere Groeperingen</u>	
	Het 8e SVB-congres	23
	<u>Bijlage: De zaak Staszczak</u>	26
	<u>Agenda</u>	30

H O O F D S T U K I

COMMUNISME INTERNATIONAAL

De Novemberfeesten in Moskou

De vijftigste verjaardag van de Oktoberrevolutie is een beetje een merkwaardig feest geworden. Een volksfeest met brood en spelen, maar vooral een feest van de partij die zich ten onrechte "van heel het volk" noemt. Een feest van de communistische wereld, dat in sommige communistische landen en CP-en "thuis" is gevierd in een gillige stemming en met boze blikken naar Moskou. Een feest ter herdenking van een revolutie, waarvan men zich de grote namen niet meer wil herinneren - die van Lenin wel, maar die van Trotsky, Molotow, Stalin, Zinoview, Kamenew, Rykow, Boecharin...

De officiële geschiedschrijving van de revolutie - al drie of vier jaar haperend bij elk woord - heeft nog kort voor de Novemberfeesten de opperste partijhistoricus Pospelow de kop gekost. Maar over het Westen is bij het halve-eeuw-feest een lawine van historische studies, herdenkings-artikelen, memoires en ooggetuigenverslagen losgebroken, waarin alle doodverklaarde helden aan hun trekken komen en alle voor de Russen verboden pikanterieën nog eens uit de doeken worden gedaan.

In de communistische wereld is een abstractie van de revolutie herdacht, maar in het Westen de revolutie zelf als een historische werkelijkheid - met alle tonelen in de oorspronkelijke bezetting.

De tegenstrijdigheden van de Sowjetsituatie zijn in het feestgedruis niet verloren gegaan. De vriendelijke complimenten van de regeringen van vele tientallen niet-communistische landen enerzijds en anderzijds de verklaarde tegenstanders van die regeringen als eregasten op het feest. De doorgaans vrij sympathieke commentaren en beschouwingen in de Westerse pers tegenover de anti-kapitalistische en anti-imperialistische slogans in de Sowjetpers. De leuze van de eenheid van het communistische kamp tegenover de demonstraties van vijandschap van de kant van de Cubanen, de Chinezen en de Albanen en de blijken van voorzichtige "neutraliteit" van de kant van de Roemenen, Vietnamezen en Koreanen. Machtsvertoon en dreigende taal tegen "de vijanden in het Westen en het Oosten", maar aan de andere kant de stopzetting van al het reizigersverkeer met China en de niet-communis-

tische landen uit pure zenuwen over de mogelijkheid van verstoringen van de feestvreugde.

Een reusachtig portret van Lenin hing in het schijnwerperlicht aan een ballonkabel boven Moskou. Een antwoord op alle problemen. Maar een antwoord uit een andere tijd. Ondanks alle mythen onbruikbaar.

De rede van Brezjnev

In politiek opzicht bracht het halve-eeuw-feest van de revolutie weinig nieuws. De hoogste Russische leiders hielden hun eindeloze redevoeringen over de geschiedenis van de Sowjet-Unie, zorgvuldig alle valkuilen vermijdend, en weidden uit over de toestand in het jubileumjaar zonder aan pijnlijke controversen te raken. Het moest een mooi feest zijn.

Partijleider Brezjnev hield ter opening van de officiële plechtigheden een vier uur durende rede voor het Centraal Comité van de partij en de Opperste Sowjets van de USSR en de RSFSR (de rompstaat Rusland), die over het algemeen vrij gematigd en optimistisch van toon was. De Sowjet-Unie was militair en economisch tegen alle moeilijkheden opgewassen en de problemen waren van voorbijgaande aard.

Er waren wel ernstige problemen, uiteraard. Het agressieve imperialisme, de oorlog in Vietnam, de bedenkelijke ontwikkelingen in China en de verdeeldheid in de communistische beweging werden uitvoerig besproken.

Het imperialisme, aldus Brezjnev, had nog niets aan agressiviteit ingeboet. Maar onder de tegenwoordige omstandigheden zou een atoomoorlog honderden miljoenen mensen doden en de aarde onbewoonbaar maken. De communisten moesten daaruit hun politieke conclusies trekken. (Hij doelde kennelijk op de vreedzame coëxistentie). Hoewel, in elk geval was het Rode Leger sterk genoeg om alle aanvallen op de Sowjet-Unie of haar bondgenoten af te slaan, ongeacht of de vijand van noord of zuid, van west of oost (China!) kwam...

Vietnam was het centrale probleem. De misdaden van het Amerikaanse leger tegen het Vietnamese volk, aldus Brezjnev, riepen herinneringen op aan de gruweldaden van de Nazi's. De Amerikanen hadden reeds meer dan tienduizend onschuldige burgers gedood, maar zij zouden Hanoi er niet mee kunnen intimideren. Hun misdaden werden over de hele wereld veroordeeld, ook door miljoenen Amerikaanse burgers. Het prestige van de Verenigde Staten in de wereld ging zienderogen achteruit,

maar de oorlog was bij voorbaat verloren. De Sowjet-Unie zou de Vietnamezen blijven steunen tot de laatste Amerikaan het land verlaten had. En was het niet vanwege de tegenwerking van de Chinezen, zou deze steun nog effectiever zijn...

De Chinese kwestie wierp, uiteraard, een donkere schaduw over de jubileumviering. Het grote-mogendheden-chauvinisme van de groep van Mao Tse-toeng ondermijnde de communistische wereldbeweging, aldus Brezjnev, en de recente ontwikkelingen van de culturele revolutie hadden de ideologische en politieke onbekwaamheid van de Chinese leiders nog eens duidelijk in het licht gesteld. (De aanwezige Chinese diplomaten verlieten de zaal.) Maar, zo ging Brezjnev voort, het "socialisme" werd er door de massa verdedigd, hetgeen de hardnekkige strijd verklaarde die door de beste Chinese communisten gevoerd werd tegen het verderfelijke Maoïsme. Het laatste Chinese partijcongres (1956) had de Sowjet-Unie de eeuwige vriendschap verklaard. Vandaar dat men erop mocht vertrouwen, dat alles nog ten goede zou keren. Ondanks alle moeilijkheden zou het socialisme zegevieren...

Optimistisch was de Russische partijleider ook met betrekking tot de mogelijkheden van een internationale communistische conferentie. De meerderheid van de CP-en was er vóór, verklaarde hij. Derhalve zou de CPSU alles in het werk stellen om een dergelijke conferentie tot een succes te maken.

Een conferentie?

Inderdaad was de meerderheid er vóór. De helft van de CP-en uit de communistische landen, meer dan de helft van de Westerse CP-en, een aantal CP-en uit Azië en Zuid-Amerika en een reeks onbetekenende partijtjes uit Afrika en Midden-Amerika: Lesotho, Soedan, Haiti, Honduras, Guatemala, Porto-Rico, Panama, Reunion, San Salvador...

Een numerieke meerderheid van dat gewicht had niet veel te betekenen. Tientallen van dergelijke partijen zouden de problemen van de internationale communistische beweging niet kunnen helpen oplossen bij afwezigheid van de Chinezen, Joegoslaven, Koreanen, Vietnamezen, Albanen, Roemenen en Cubanen en zonder de volledige medewerking van de Italiaanse en enkele andere Westerse CP-en*).

*) De Italiaanse partijleider L.Longo bekende in oktober j.l. eindelijk bekeerd te zijn tot voorstander van een algemene conferentie, maar over de aard en het doel van een dergelijke conferentie en over de te behandelen problemen bleek hij zijn gedachten nog achter te houden. Op deze - volgens hem de belangrijkste - punten zouden vele Westeuropese CP-en nog bijzonder onhandelbaar kunnen blijken.

Zo had ook de aanwezigheid van tientallen buitenlandse gasten van onbekende naam bij de Novemberfeesten te Moskou weinig te betekenen tegenover de omineuze afwezigheid van Mao of Tsjoë En-lai, Ho Chi Minh, Kim Il Soen, Hoxha en Castro en de toch ook wel pijnlijke afwezigheid van vertegenwoordigers uit Japan, Birma, Maleisië, Singapore, Laos, Thailand, Pakistan, Indonesië en Nederland, waardoor immers de diepe verdeeldheid van het communisme werd geïllustreerd.

De Chinezen hadden op de uitnodiging tot het bijwonen van de Novemberfeesten niet eens gereageerd. De Albanen hadden haar "met verontwaardiging" afgeslagen. De Noordkoreaanse en Noordvietnamese leiders hadden zich (waarschijnlijk om geen Chinese reactie uit te lokken) verontschuldigd (Ho Chi Minh zou trouwens ziek zijn) en mindere goden afgevaardigd. Castro had aangekondigd president Dorticos te zullen zenden, maar vanwege de snel verslechterende verhoudingen tussen Havanna en Moskou (een anti-Castro artikel in de "Prawda" van de hand van de Argentijnse CP-secretaris Ghioldi had de maat doen overlopen) was tenslotte slechts de minister voor volksgezondheid overgekomen.

Dat Tito zich in Moskou helemaal gelukkig voelde, was lang niet zeker. In het geval van de Roemeense partijleider Ceaucescu was dit duidelijker: hij keerde onmiddellijk na het officiële gedeelte van het feest naar huis terug.

Onder die omstandigheden leek het weinig zin te hebben serieus aan de mogelijkheid van een internationale conferentie te denken. Toch klonk Brezjnevs opmerking erover anders dan als een min of meer obligate vermelding van een sinds lang bestaand desideratum. Bovendien was er nog iets anders. Tijdens de Novemberfeesten werd er te Moskou een internationale conferentie belegd, waaraan vertegenwoordigers uit niet minder dan 70 landen deelnamen. En op de agenda stonden alle grote problemen van de communistische beweging. Was dit een voorspel? De CPN rook in elk geval onraad.

De conferentie vond plaats onder auspiciën van het "Instituut voor de Internationale Arbeidersbeweging", een instituut van duistere oorsprong, dat in de zomer van 1966 voor het eerst, zonder nadere aanduiding, in de "Prawda" en de "Izwestia" genoemd werd en dat geleid zou worden door een zekere Timoer Timofeew*).

*) Volgens de Washington Post van 17 oktober 1960 zou deze Timofeew dezelfde zijn als Timothy Walsh, de zoon van de Amerikaanse communistenleider E. Dennis (alias Walsh), die in 1935 door zijn vader in de Sowjet-Unie is achtergelaten.

Volgens het officieuze orgaan van het Sowjetministerie van Buitenlandse Zaken "Neue Zeit" werden op deze conferentie inleidingen gehouden door de partij-ideoloog van de CPSU, Soeslow, en door de voorzitters, secretarissen of CC-leden van de CP-en van o.a. Spanje, Syrië, Canada, de USA, Frankrijk, Zwitserland, Finland, Italië, Hongarije en Perzië over zulke onderwerpen als "Het agressieve imperialisme en de ontwikkeling van het proletarisch internationalisme", "De ideeën van de Oktoberrevolutie en de actuele theoretische problemen van de internationale arbeidersbeweging", "Het internationale karakter van de marxistisch-leninistische leer en de huidige ideologische strijd", "De arbeidersklasse en de problemen van de nationale bevrijdingsbeweging", enzovoort.

In het commentaar in "Neue Zeit" werd daarbij veelbetekend opgemerkt, dat "de gemeenschappelijke uitwerking en diepgaande bestudering van theoretische problemen door marxisten van verschillende landen van grote betekenis was voor de bevordering van wederzijds begrip en voor de consolidatie van de ideologische en politieke eenheid van de internationale arbeidersbeweging en het anti-imperialistische kamp".

Was het toch een voorspel op een algemene conferentie? Twee weken later werd namens achttien CP-en die in maart 1965 aan de consultatieve bijeenkomst te Moskou*) hadden deelgenomen, een oproep gepubliceerd aan alle CP-en om deel te nemen of in elk geval steun te geven aan "een nieuwe consultatieve bijeenkomst over een te convoceren algemene conferentie". Deze consultatieve bijeenkomst zou in februari 1968 te Boedapest worden gehouden.

Opmerkelijk was, dat, hoewel overigens in deze oproep slechts van "zusterpartijen" werd gesproken, in de aanhef gewezen werd op de noodzaak van "de consolidering van de eenheid van de communistische partijen evenals van de eensgezindheid van alle socialistische en democratische krachten in de strijd tegen het imperialisme, voor de nationale en sociale bevrijding van de volkeren", enzovoort. Aangezien in het "Neue Zeit"-commentaar ook sprake was van "bestudering van theoretische problemen door marxisten" en van de "eenheid van de internationale arbeidersbeweging en het anti-imperialistische kamp" zou dit erop kunnen wijzen, dat de algemene conferentie zoals

*) Oorspronkelijk door Chroestsjow bedoeld als een "voorbereidende conferentie" voor een conferentie van alle CP-en (zie MO no.3, 1965).

die nu wordt beoogd, niet meer een exclusieve aangelegenheid van CP-en zal zijn, maar dat ook vertegenwoordigers van andere "progressieve bewegingen" (met name uit de jongere landen) eraan zullen kunnen deelnemen.

Er zijn overigens nog geen serieuze aanwijzingen in die richting. Het is echter wel waarschijnlijk, dat bijvoorbeeld de Italianen en de Joegoslaven met een dergelijke conferentie van een wat ruimer karakter gelukkiger zouden zijn dan met een conferentie in de stijl van die in 1957 en 1960 in Moskou werden gehouden. Het Joegoslavisch blad "Politika" schreef althans eind oktober, dat het volgens de voorstanders van een algemene conferentie noodzakelijk was algemene richtlijnen op te stellen om de progressieve krachten op de juiste koers te houden in de strijd tegen het imperialisme. Maar, zo vroeg het zich af, was een exclusief communistische conferentie daarvoor dan wel geschikt in deze tijd, nu zelfs zulke verschillende krachten als het Vaticaan en de regeringen van de Scandinavische landen zich hadden uitgesproken tegen bepaalde aspecten van de Amerikaanse politiek in Vietnam? En ook de Italiaanse partijleider Longo schreef in oktober j.l. in "Rinascità" over regionale conferenties en samenwerking van "progressieve partijen en bewegingen" in het Middellandse Zee gebied en "vele soortgelijke conferenties" (waarbij hij dus kennelijk niet alleen aan communistische partijen dacht) die tenslotte tot één grote internationale conferentie zouden kunnen leiden....

Het jubileumjaar

Terug naar de feesten in Moskou.

Er stond een man op de hoek van een straat leeg voor zich uit te staren. Hij had er al een paar uur in de kou gestaan toen hij de aandacht trok van een lid van de militia. De militia-man sprak hem aan. "Wat doet U hier, kameraad?" - "Uw naam?" - Geen antwoord. "Waar komt U vandaan?" - "Waar woont U?" - "Hoe oud bent U?" - "Bent U getrouwd?" - De man haalde met een wezenloze blik in zijn ogen de schouders op. Een geval van volkomen geheugenverlies. "Welk jaar is dit?" Er kwam een beledigde uitdrukking op het gezicht van de gestoorde. "Weet U dat dan niet", zei hij, "de vijftigste verjaardag van de Grote Oktoberrevolutie!".

Vanaf 4 januari, de dag waarop het Centraal Comité van de partij het besluit had genomen ter voorbereiding van de viering van het

feest, kon men zich in officieel Rusland nauwelijks nog een zaak van hogere prioriteit voorstellen dan de jubileumviering. De tekst van het besluit besloeg twee volledige pagina's van de "Prawda" en kwam neer op een complete mobilisatie van alle denkbare organisaties, verenigingen, instituten, scholen en bedrijven. Geen bevolkingsgroep en geen beroep werd overgeslagen in de opsomming van al degenen van wie een bijdrage tot het feest verwacht werd.

Groot was ook de zorg van de Sowjetleiders over een gave presentatie van de Sowjetstaat in dit jubileumjaar voor het oog van de wereld. Dit jaar mocht er niets verkeerd gaan. Ook de herinnering aan de feilen en mislukkingen uit het verleden moest worden uitgebannen. Wat dit betrof zou men het verhaal van de man die aan geheugenverlies leed ook als een parabel kunnen lezen.

Maar er ging niettemin veel verkeerd. Lenins oude strijdmakkers, Stalin en Chroestsjow mochten dan misschien voor het Sowjetpubliek niet meer bestaan, de historici van het Marxistisch-Leninistisch Instituut hadden toch wel de plicht een aanvaardbare "Geschiedenis van de CPSU" te produceren, waarover het rumoer tot buiten de muren van het Instituut te horen was. En ook de "Geschiedenis van de Grote Vaderlandse Oorlog" was aan een nieuwe uitgave toe, waarin de rol van Stalin als oorlogsleider, uiteraard, in weloverwogen formuleringen bekritiseerd diende te worden. Geen sinecure in een tijd waarin historici en partijbonzen nog steeds bereid waren met elkaar op de vuist te gaan over hetgeen er vooral vlak vóór de oorlog en in de eerste oorlogsdagen eigenlijk was gebeurd, en zeker geen eenvoudige zaak tegen de achtergrond van de sinds maanden woedende strijd over het boek van de Sowjet-historicus Nekritsj "De 22e juni 1941", waarin het falen van de oorlogsgod Stalin breed was uitgemeten.

Een harde klap voor Moskous prestige was echter de vlucht van Swetlana en de publikatie in het Westen van haar herinneringen aan haar vader, waarmee alle pogingen van de Sowjetleiders om Stalin dood te zwijgen in één keer ongedaan werden gemaakt. Minder plezierig was het eveneens, dat in Moskou het gerucht begon te lopen dat het politiek bureau van de CPSU besloten had het rapport van de commissie van onderzoek naar de moord op Kirow (1934) in de doofpot te stoppen. (Chroestsjow had in zijn destalinisatie-rede (1956) geïnsinueerd dat Stalin deze moord had beraamd om een aanleiding te hebben voor zijn voorgenomen zuiveringen in de partij, en op het 22e CPSU Congres (1961)

had hij bekend gemaakt, dat er een commissie was gevormd om deze affaire te onderzoeken.) De geheimhouding van de resultaten van het onderzoek was uiteraard een slechte zaak, maar een slechtere zaak was het, dat het publiek er lucht van gekregen had, zodat de kwestie van de rehabilitatie van Stalins slachtoffers weer actueel werd.*)

Nog andere problemen pijnigden de Sowjetleiders in dit jubileumjaar. Zij hadden gehoopt dit jaar de rust te kunnen bewaren aan het culturele front, maar de schrijvers weigerden hun medewerking, zodat het toch weer tot rellen, protesten, open brieven (Solsenitsjin en Woznessensky) en schrijversprocessen moest komen, hetgeen de naam van de Sowjet-Unie in het buitenland schade berokkende.

Maar het échec van Moskou's politiek in het Midden-Oosten was misschien wel het pijnlijkst van alles.

De herinnering aan oude wapenfeiten deed dan weer deugd.

De gepensioneerde kwartiermeester Nikolas Pawlowitsj Jadrow kwam niet uitgepraat over zijn aandeel in de bestorming van het Winterpaleis. Hij mocht zijn verhaal doen in Leningrad, waar hij met rozen gehuldigd werd. In Gorki werd hij bedolven onder witte anjers. In Taïtsi kreeg hij een oorkonde, in Toeapse drie herinneringsmedailles. De televisie van Sotsji bracht de dappere op het scherm. Toen werd hij naar Moskou genodigd waar de minister van communicatiemiddelen een indrukwekkende persconferentie voor hem organiseerde. Zijn verhaal kwam in alle kranten. Zijn foto ook. Diep onder de indruk van al het huldebetoon schonk Jadrow zijn vechtpetje uit die roemruchte dagen aan een museum....

Tot een redacteur van het satirische blad "Krokodil" over de geschiedenis van Jadrow begon te peinzen en het hem nog eens liet vertellen. En Jadrow in het vuur van zijn verhaal: "Voor het Winterpaleis stond een pantserwagen van de wit-gardisten opgesteld die op ons schoot. Maar een matroos van ons detachement, Mitin, rende naar voren en wierp een ketting granaten onder de rupsbanden. De mitrailleur zweeg, maar de matroos werd door een kogel gedood..."

De redacteur van "Krokodil" had hetzelfde verhaal al vaker gelezen en uitgezocht (1) dat matroos Mitin zich op dat historische uur volgens bewaard gebleven documenten aan boord van een torpedootjager

*) Hierover rapporteerde "een buitenlander, woonachtig in Moskou" in "Est et Ouest", oktober 1967.

bevond, (2) dat er geen pantserwagen op het paleisplein had gestaan, (3) dat er in die tijd nog geen sprake was van wit-gardisten en (4) dat ketting-granaten pas voor het eerst in de Tweede Wereldoorlog werden gebruikt.

En het detachement fouriers en muzikanten, waartoe Nikolas Pawlowitsj Jadrow had behoord, had niet eens aan de bestorming van het Winterpaleis deelgenomen. Ook Jadrow in zijn eentje niet, zoals hij nog benauwd probeerde - "Ik greep mijn geweer..." - want alle geweren van het detachement waren ingenomen.

"Krokodil" bedoelde maar, dat de Russen niet alles moesten geloven. Zelfs niet in het jubileumjaar.

H O O F D S T U K I I

ACTIVITEITEN VAN DE COMMUNISTISCHE PARTIJ NEDERLAND

CPN-visie op revolutieherdenking en internationaal beraad

De CPN die, zoals bekend, weigerde een partijdelegatie naar de recente feestelijkheden in Moskou te sturen, heeft de herdenking van de Oktoberrevolutie op 7 november j.l. in enkele grote steden van ons land in besloten kring gevierd. De reden waarom de CPN-leiding heeft afgezien van openbare bijeenkomsten, was haar beduchtheid voor incidenten, die zouden kunnen voortvloeien uit "pijnlijke vragen" van buitenstaanders (b.v. dissidente communisten) over de anti-Russische politiek van de CPN. Deze buitenstaanders zouden immers niet met een beroep op de partijdiscipline tot de orde geroepen kunnen worden, waardoor ruoer en verwarring zouden kunnen ontstaan. De toegang tot de vergaderingen werd dus nadrukkelijk beperkt tot partijleden, en het lidmaatschapsboekje diende dan ook aan de ingang der zalen te worden getoond.

Dat een dergelijke maatregel door de partijleiding werd genomen op grond van reële motieven, moge wel blijken uit meerdere polemische vlagschriften, die de laatste maanden door dissidente communisten in CPN-kringen verspreid zijn geworden. Zo publiceerde Friedl Baruch een gedocumenteerd en zeer kritisch geschrift van een zestal pagina's, "De konsekwente weg van de Sovjet-Unie" genaamd, in een oplage van 2000 exemplaren, waarin hij het besluit van de CPN-leiding om niet naar Moskou te gaan scherp afkeurde.

Kennelijk ook mede vanwege deze activiteit van de oppositie, waardoor de CPN-leiding er niet zeker van was of haar beleid in de eigen gelederen wèl voldoende begrip had gevonden, publiceerde voorzitter Paul de Groot, in "De Waarheid" van 7 november, een uitvoerig artikel over de wijze waarop de Nederlandse communist de revolutie-herdenking anno 1967 diende te verstaan. Hij betoogde dat de leiding van de partij zich al veel moeite had getroost om haar leden voor te lichten over dit feestelijk gebeuren, via krant, radio, "talrijke bijeenkomsten" en "een oorspronkelijk boek". (Bedoeld is een recent door de partij-uitgeverij Pegasus op de markt gebracht boekwerkje, getiteld: "De Oktoberrevolutie toen en nu", dat geschreven is door de partijbestuurders Willem Kremer, Gerard Maas, Jaap Wolff en Marcus Bakker.)

Niettemin meende De Groot aan deze "grootscheepse voorlichting"

nog wel enkele verhelderende zinnen te kunnen toevoegen. In het bijzonder ging hij dieper in op "de voorstelling van zaken alsof het niet deelnemen van de CPN aan de feestelijkheden in Moskou iets met anti-Sowjetisme of vijandschap tegenover de Sowjet-Unie en de CPSU te maken zou hebben". Volgens De Groot betroffen de bezwaren van de CPN tegen de "bijbedoelingen" van de viering in Moskou "niet de algemene internationale koers van de Sowjet-Unie", maar "uitsluitend enkele uitingen van de buitenlandse politiek van de leiding van de CPSU, en de van die zijde voortgezette praktijken om deze uitingen door inmenging aan partijen in andere landen te pogen op te dringen". De CPN-voorzitter verweet de Russen de herdenking te hebben willen benutten om een internationale conferentie van alle CP'en te organiseren, waarvan hij het mogelijk effect vergeleek met de conferentie van 1957 waardoor "internationale steun werd verleend aan de politiek van Chroestsjow, die naderhand schadelijk is gebleken voor de zaak van het socialisme in de wereld en niet het minst in de Sowjet-Unie zelf". Toch toonde De Groot zich geen onvoorwaardelijk tegenstander van een conferentie van alle communistische partijen:

"Als een communistische partij van mening is dat een internationale conferentie met vrucht georganiseerd kan worden, dan dient zij dit aan de andere partijen voor te stellen en een nauwkeurig voorstel voor de agenda en werkwijze in te dienen, alsmede aan te tonen welke voorwaarden aanwezig zijn voor positief werk van zulk een conferentie. Dan kan elke partij hierover in eigen kring beraadslagen, in haar partijbestuur, in haar ledenvergaderingen en zelfs op een congres, dat aan een internationale conferentie vooraf behoort te gaan. Er zal geen communist ter wereld zijn die niet zou wensen, en zelfs zou eisen, dat er een vruchtbare internationale conferentie tot stand komt".

"Maar vooralsnog is daar geen uitzicht op, aldus De Groot.

CPN-PvdA

Vietnam

De CPN blijft er op gespist om, waar mogelijk, met de PvdA tot "eenheid van actie" te komen. De sceptische houding van een gedeelte van de PvdA-aanhang (vooral in Amsterdam) t.a.v. het Amerikaanse optreden in Vietnam was voor de leiding van het district Amsterdam van de CPN aanleiding een brief te richten aan het PvdA-federatiebestuur in diezelfde stad. In deze brief, gedateerd 20 september j.l., stelde het districtsbestuur voor, een gezamenlijke demonstratie van CPN en PvdA

in Amsterdam te organiseren, waarbij o.m. de leuze "Amerika moet zich uit Vietnam terugtrekken" gevoerd zou moeten worden.

In zijn antwoordbrief dd. 26 oktober j.l. (!) reageerde het PvdA-federatiebestuur afwijzend op dit voorstel. Argument hierbij was, dat de protesthouding van de Amsterdamse bevolking is belichaamd in het "ook U bekende comité" (n.l. van Piet Nak), zodat er van PvdA-zijde geen behoefte bestond aan een aparte demonstratie.

In een artikel in "De Waarheid" reageerde H. Clerx, politiek-secretaris van het Amsterdamse district, op deze negatieve reactie van de PvdA-federatie. Hij stelde dat het comité van Nak "in geen enkel opzicht wortelt in de bevolking van onze stad". De hele manier van optreden van dit comité, aldus Clerx, bleek er op gericht te zijn geweest een gezamenlijk initiatief van CPN en PvdA in Amsterdam te doorkruisen en te verhinderen. Niettemin verzekerde Clerx dat "wij als communisten zullen blijven ijveren voor eenheid van optreden" tegen de Amerikaanse agressie in Vietnam.

De CPN richtte inmiddels de volle hevigheid van haar toorn op de persoon van Piet Nak. Eind oktober verschenen in "De Waarheid" enkele (geïnspireerde?) ingezonden brieven, waarin schamper commentaar werd geleverd op de gebleken onenigheid tussen Piet Nak en diens concurrent-demonstrant Boetes. Begin november volgden hierop nogmaals twee ingezonden brieven, waarin Nak o.m. werd verweten dat hij niet de terugtrekking van de Amerikanen uit Vietnam eiste. Voorts werd geïnsinueerd dat Nak, na door de Duitsers gearresteerd te zijn, in de bezettingstijd voor de SD zou zijn gaan werken en daarom snel werd vrijgelaten. Eind november tenslotte zond Van Nimwegen, een der leiders van de februari-staking, een brief aan "De Waarheid", waarin hij de rol van Piet Nak bij de organisatie van die staking tot een minimum reduceerde. Kortom, het optreden van Piet Nak, de integriteit van zijn persoon en de zuiverheid van zijn motieven, werden van CPN-zijde - zacht gezegd - op weinig fraaie wijze veroordeeld en verdacht gemaakt.

Eind november wijdde "De Waarheid" een commentaar aan besluiten die het recente PvdA-congres had genomen t.a.v. de Amerikaanse Vietnam-politiek. "Bijzonder veelzeggend" werd het genoemd dat "bijna de helft" van het totale stemmenaantal op het congres werd uitgebracht vóór de eis: "terugtrekking van de Amerikaanse troepen uit Vietnam". Daaraan verandert niets door "het feit dat er (zoals gebruikelijk op een PvdA-congres, waar de leden niet of nauwelijks aan het woord komen)

met kunst en vliegwerk een meerderheid tegen deze eis in het geweer werd gebracht". Dat een grote minderheid terugtrekking van de Amerikaanse troepen uit Vietnam eiste, toont volgens "De Waarheid" aan dat er "onder invloed van de CPN" een "kentering is ingetreden in de opvattingen van de grote massa van de bevolking". Hiertegen hebben noch de "weeë en valse redeneringen van de PSP-leiders", noch de "manoeuvres van de PvdA-leiding" iets kunnen doen. De politiek van de CPN, concludeert "De Waarheid", "wordt nu door anderen als juist begrepen en goedgekeurd. Het vitale gedeelte van de leden en aanhangers van de PvdA blijkt het met deze politiek eens te zijn".

Christen-radicalen

In een serie van drie artikelen wijdde "De Waarheid" aandacht aan de toenadering die het blad constateert tussen de PvdA-leiding en de Christen-radicalen Bogaers c.s. "De Waarheid" ziet hierin een pogen van deze "radicalen" de PvdA "nog verder naar rechts te krijgen", een pogen dat gesteund wordt door voorstanders van een rechtserre koers in de PvdA zelve. Ten onrechte, aldus "De Waarheid", wordt in dit verband van een "doorbraak" gesproken: twintig jaar geleden ging het immers om een "echte doorbraak", n.l. naar links - thans daarentegen is er sprake van een "doorbraak vanuit de PvdA naar rechts". Gelijkgeschakeling van de PvdA met de "christen-radicalen" ziet "De Waarheid" uitmonden in een "inkapseling" van de socialistische partij, zoals dat in het Frankrijk van De Gaulle met de partij van Mollet is gebeurd.

De vraag waarom het, volgens "De Waarheid", in de eerste plaats gaat, is: "hoe kan de macht van de arbeidersklasse tot gelding gebracht worden". Het antwoord hierop laat zich niet moeilijk raden: "door de hereniging van de arbeiderspartij in Nederland".

Aan die "hereniging" van de CPN met de PvdA staat, aldus "De Waarheid" de groepering Nieuw Links/Tien over Rood in de weg. Deze wordt door de PvdA-leiding namelijk enerzijds gebruikt om een links gezicht te tonen, anderzijds om er zich tegen af te zetten en de PvdA verder naar rechts te dringen. Bovendien blijkt Nieuw Links niet afkerig van nadere samenwerking met de PSP (waarin "renegaten" als Gortzak en Nak een onderkomen hebben gevonden).

Hierdoor opent zich een horizon, die "in ieder geval niet de horizon is die de werkende mensen willen aanschouwen". Die "werkende mensen" willen zich, aldus "De Waarheid", inzetten voor "een ander

perspectief - de aansluiting en het verenigde optreden van de krachten van de arbeidersklasse en de hereniging van de arbeiderspartij". Dat betekent "strijd tegen het program van sociale afbraak en nationale uitverkoop van de regering De Jong".

H O O F D S T U K . I I I

ACTIVITEITEN VAN DE COMMUNISTISCHE HULPORGANISATIES

De Europese veiligheid en de DDR

"Man kann auch nicht die Feststellung akzeptieren, dass in der letzten Zeit die Aufmerksamkeit der Welt hauptsächlich auf Asien gelenkt wurde; in vielen offiziellen Dokumenten wurde festgestellt, dass West-Deutschland nach Vietnam die Hauptgefahr für den Frieden darstellt."

Werner Eggerath (DDR).

Algemeen

Hoewel het vraagstuk van de Europese veiligheid (wil men: de Duitse kwestie) nooit geheel van de naoorlogse dagorders der internationale en nationale frontorganisaties verdween, werd het onderwerp wel steeds naar de achtergrond gedrongen door andere, tijdelijk meer actuele onderwerpen. In het laatste decennium waren dat vooral: de atoombomproeven, de kwestie Vietnam en de crisis in het Midden-Oosten.

Ofschoon begrijpelijk, was dit toch niet geheel naar de zin van vele Europese "vredesstrijders", die erop bleven hameren, dat in de strijd tegen het Amerikaanse imperialisme - de voornaamste vijand van de communistische wereldbeweging - de beslissingen uiteindelijk in het Westen, met name in Europa zouden vallen. In het brandpunt van de anti-imperialistische agitatie diende huns inziens de "militaristische" Duitse Bondsrepubliek, de belangrijkste steun en toeverlaat van Washington in de Oude Wereld, te staan.

Dat deze visie ook aan Sowjet-Russische zijde opgeld doet, bleek b.v. op het medio 1966 in Genève gehouden wereldvredecongres, toen de Russische afgevaardigde Korneichuk de strijd voor de veiligheid in Europa kenmerkte als de belangrijkste opgave waarvoor de WVR staat.

Dat de meest directe "belanghebbende" bij het zoeken naar een oplossing van de Duitse kwestie overigens de DDR is, ligt niet alleen voor de hand, maar laat men van die zijde ook duidelijk merken. Waar facetten van dit vraagstuk in de internationale frontorganisaties aan de orde komen, blijken het steeds weer de DDR-afgevaardigden te zijn, die hun visie erop tot die van de leiding der internationale frontor-

ganisatie trachten te maken.

Er zijn verschillende aanwijzingen voorhanden, die erop duiden, dat de Oostduitse pressie in dit opzicht sedert medio 1966 en vooral in de loop van 1967 bijzonder is toegenomen. Illustratief hiervoor zijn de ontwikkelingen in de internationale communistische vredes- en jeugdbewegingen.

Waar de Nederlandse communistische affiliaties der internationale frontorganisaties - gezien het huidige CPN-beleid - voor deze "moederorganisaties" moeilijk bereikbaar zijn, wekt het nauwelijks verbazing, dat de DDR-autoriteiten voor haar beïnvloedingspolitiek hier met name een geleider zoeken in de sympathie, welke zij in sommige niet-communistische en dissident-communistische kringen onder vinden. Vooral de vriendschapsvereniging Nederland-DDR, die omstreeks 1962/1963 een stille dood stierf, moet door deze autoriteiten thans wel node worden gemist.

Ook elders in West-Europa werd de laatste tijd verhoogde activiteit van DDR-kant rond het Duitse vraagstuk gesignaleerd. Kennelijk is een politiek en diplomatiek offensief van Pankow gaande om - speculerend op in "brede" kring levende sympathieën t.a.v. de DDR en antipathieën t.a.v. de Bondsrepubliek - een oplossing van de hangende vraagstukken in de door de DDR gewilde zin naderbij te brengen. Daarbij wordt vooral beklemtoond, dat alleen het "revanchistische" Bonn nog erkenning van de DDR en haar grenzen in de weg staat.

Daarenboven mag niet worden vergeten, dat de agitatie rond de kwestie van de Europese veiligheid onlosmakelijk verbonden is met die tegen de NAVO. Oplossing van het Duitse vraagstuk houdt volgens de DDR-visie immers o.m. ontbinding van NAVO en Warschaupact in. Op dit stramien zal, naar mate de expiratie van het militaire NAVO-verdrag (1969) naderbij komt, dan ook wel met toenemende ijver door de DDR en de internationale frontorganisaties worden voortgeborduurd.

De vredesbeweging

Het Oostduitse WVR-lid prof. Albert Norden (tevens lid van het presidium van de Oostduitse Vredesraad en van het politiek bureau van de SED), die op het Wereldvredescongres van Genève vorig jaar met zijn voorstellen omtrent een "Magna Charta" voor de Europese veiligheid al het patroon had ontworpen, waarnaar de WVR zijn acties op dit

punt zou moeten modelleren, smaakte ook nog het genoeg dat een daarop gebaseerd WVR-memorandum uitgangspunt vormde voor een conferentie in Oost-Berlijn (van 8-10 oktober j.l.), waar vertegenwoordigers van de nationale vredescomité's (minus uiteraard weer de NVR) confereerden over het thema "Europese veiligheid". Dit dan weer ter voorbereiding van de zitting van het presidium van de WVR - van 27 tot 29 oktober in Leningrad gehouden - waar dit onderwerp (mèt Vietnam en het Midden-Oosten) tot de agendapunten behoorde.

De belangrijkste sprekers op laatstbedoelde bijeenkomst over dit thema waren wel Raymond Guyot (Frankrijk) - voorzitter van de WVR-commissie inzake Europese veiligheid - Herbert Mochalski (Bondsrepubliek) en uiteraard weer Albert Norden (DDR), die de regering in Bonn nogmaals typeerde als de grootste sta-in-de-weg voor een oplossing van het Duitse vraagstuk. Norden legde er (evenals vorig jaar in Genève) de nadruk op, dat dit vraagstuk geen "intern Duits probleem" is, maar een aangelegenheid van wereldbelang: Bonn was de voornaamste steunpilaar van Amerika's Azië-politiek; oorlog in Europa zou haast onvermijdelijk op een wereldoorlog uitlopen. Ook de NAVO kon men z.i. niet beter bestrijden dan door zich te keren tegen het Westduitse imperialisme. Naar zijn mening was het dan ook "juist en noodzakelijk", dat de wereldvredesbeweging zich zou "identificeren" met de DDR-eisen i.z. de erkenning van de beide Duitse staten en haar grenzen, en samen met de DDR-vredesraad zou ijveren voor het houden van een (alsmaar uitgestelde) "brede" internationale conferentie over de Europese veiligheid. In deze woorden kon een zekere geïrriteerdheid worden beluisterd over de "overtrekking" van de betekenis van themata als Vietnam en het Midden-Oosten door andere, met name de Afro-Aziatische en Latijns-Amerikaanse WVR-leden.

Nordens gedachten vindt men in grote lijnen weer terug in de resolutie over de Europese veiligheid, die in Leningrad werd aangenomen.

Interessant is nog, dat de resolutie wijst op het toenemende begrip in het Westen voor de positie van de DDR. Herinnerd wordt aan de lopende discussie over de ontbinding van de beide militaire pacten (nog verlevendigd nadat Frankrijk zijn troepen aan het NAVO-opperbevel had onttrokken) en aan de tussen West en Oost toenemende culturele, economische en politieke betrekkingen. De WVR-leiding acht dit - gezien de impasse, waarin Amerika's machtspolitiek op dit continent is geraakt - een vruchtbare voedingsbodem voor verdere politieke beïnvloe-

ding en de realisering van een brede massabeweging.

De Europese veiligheidsconferentie hoopt men begin 1968 te kunnen houden.

Corresponderend met Nordens irritatie en niet minder illustratief voor het accent, dat men van DDR-zijde in de internationale frontorganisaties aan het thema "Europese veiligheid" zoekt te geven, waren de reacties van "lezers" uit de DDR van het WVR-orgaan "Perspektiven" van oktober j.l., op publicaties over de positie van Duitsland en de Balkan, welke in het juli-nummer van hetzelfde blad verschenen. Deze "lezers" - in feite vooraanstaande SED-functionarissen! - kritiseerden o.m. het ontbreken van een redactioneel commentaar bij dat, enigszins van de DDR-visie gespeende artikel.

Vermeldenswaard is allereerst, dat één hunner, prof.dr. G. Reintanz, vice-president van de Oostduitse "Liga für Völkerfreundschaft" is; deze organisatie heeft volgens de mededeling van een SED-functionaris in het Oostduitse partijdagblad (in 1962) vooral tot taak "im Ausland für die Anerkennung der Souveränität der DDR zu wirken".

Een tweede "lezer", de SED-functionaris Werner Eggerath, was het helemaal niet eens met de zinsnede, volgens welke "in der letzten Zeit die Aufmerksamkeit der Welt hauptsächlich auf Asien gelenkt wurde". Hij bracht daartegen in: "in vielen Dokumenten wurde festgestellt, dass West-Deutschland nach Vietnam die Hauptgefahr für den Frieden darstellt".

Een derde lezer, dr. Rolf Helm - een KPD'er van het eerste uur en ver voor de oorlog al voorzitter van de vereniging "Vrienden van het nieuwe Rusland" - bracht o.m. naar voren, dat het niet-erkennen van de status-quo door Bonn tot de zaken behoorde, waarop "die Weltfriedensbewegung immer wieder mit schärfster Deutlichkeit hingewiesen werden muss!"

De jeugdbeweging

Ook via de communistische Wereldfederatie van Democratische Jeugd (WFDJ) tracht de DDR de Duitse kwestie sedert enige tijd op "scherp" te stellen.

Zo bezochten Erich Rau, secretaris van het Centrale Comité van de FDJ (Freie Deutsche Jugend) en Werner Steinhaus (een Westduitse jeugdleider) op 1 en 2 februari 1967 het WFDJ-hoofdkwartier in Boeda-

pest om de Bureau-leden in te lichten over de politiek van de DDR met betrekking tot de Europese veiligheid. Zij legden daarbij de nadruk op de toeneming van het nazisme in de Bondsrepubliek, h.i. tot uitdrukking komend in de revanchistische politiek van de Kiesinger-Strauss regering. Na afloop van deze bespreking werd door de delegatie en het WFDJ-Bureau een gemeenschappelijk communiqué ondertekend, dat er vooral de nadruk op legde, dat de wereldjeugd - in het bijzonder die van Europa - zich moest inspannen om een effectieve bijdrage te leveren aan de Europese veiligheid.

Voorts riep het WFDJ-Bureau de jeugdorganisaties in West-Europa op om van hun regeringen te eisen de DDR te erkennen.

Vermoedelijk baande de genoemde ontmoeting ook de weg voor de van 18-20 september 1967 te Warschau gehouden consultatieve meeting van de bij de WFDJ aangesloten Europese zuster-organisaties, waarbij de politieke situatie in Europa, de Europese vrede en veiligheid, alsmede de rol en taak van de democratische jeugd op dat gebied ter sprake kwamen. Delegaties van 29 zuster-organisaties, alsmede Finse, West-Duitse, Griekse, Italiaanse, Belgische, Portugese en Nederlandse (SJ) waarnemers uit 14 andere organisaties waren hier aanwezig.

De aan de debatten deelnemende vertegenwoordigers drukten allen hun diepe bezorgdheid uit over Europa's bestemming i.v.m. de "Amerikaanse imperialistische agressie in Vietnam" en de Amerikaanse plannen, "om door gebruikmaking van de NAVO de Europese volkeren haar wil op te leggen". Zij stelden, dat de strijd voor de liquidatie van de NAVO een der eerste taken der WFDJ is. Een vertegenwoordiger van de JCB (Belgische Communistische Jeugdbeweging) zei o.m., dat 1969 het jaar zou zijn van de begrafenis van de NAVO en vroeg tevens in 1968 een "Heel-Europa-mars van de Jeugd tegen de NAVO en de Amerikaanse agressie in Vietnam" te houden.

De deelnemers waren unaniem van mening, dat het verzet tegen de revanchistische en militaristische politiek van de regering in Bonn, die beweert héél Duitsland te vertegenwoordigen en de DDR niet erkent, haar territoriale eisen uitbreidt en streeft naar thermo-nucleaire be wapening, zeer urgent blijft.

De voorzitter van de Centrale Raad van de Poolse Socialistische Jeugd Unie zei, dat de onschendbaarheid van de bestaande grenzen (Oder-Neisse), erkenning van de twee Duitse staten en het voorkómen van toegang van de Duitse Bondsrepubliek tot nucleaire wapens, de

basisvoorwaarden waren voor normalisatie van de onderlinge verhoudingen in Europa.

Ook in het Europese werkprogramma van de WFDJ voor de periode 1967/1968 wordt veel aandacht besteed aan het probleem der Europese vrede en veiligheid.

De Tsjechische Jeugdliga heeft voorgesteld in het begin van 1968 over dit onderwerp in Praag een meeting te houden van jeugd- en studentenorganisaties.

Jeugdorganisaties van Westeuropese landen zullen hun contacten op nog grotere schaal uitbreiden, met medewerking van de jeugd van de DDR.

De bijeenkomst in Warschau resulteerde tenslotte in een oproep tot de jeugd van de gehele wereld, waarin de WFDJ zich uitspreekt voor een Europa zonder militaire pacts, een systeem van collectieve veiligheid van alle Europese staten, non-proliferatie van nucleaire wapens en de creatie van atoomvrije zônes in Europa.

Culturele uitwisseling tussen Nederland en Sowjet-Unie

Voor de vereniging "Nederland-USSR" stond de maand november in het teken van de viering van haar 20-jarig bestaan en van het 50-jarig bestaan van de Sowjet-Unie. Veler gedachten zullen daarbij ongetwijfeld zijn teruggedaan naar november 1966, een zwarte maand in het bestaan der vereniging, toen men, om de gevoeligheden van CPN-voorzitter Paul de Groot te ontzien, moest afzien van elk feestelijk betoon ter herdenking van de Russische Oktoberrevolutie. Dit jaar had de maand november voor de vereniging een heel wat feestelijker karakter.

- Op 3 november vertrok een "Vernu"-reisgroep van bijna 30 personen, ter bijwoning van de feestelijkheden in Moskou en Leningrad, per trein naar de Sowjet-Unie. (Het ging hierbij om een vakantiereis van 15 dagen, tegen een prijs van f. 665,- per persoon, waarmee in het maandblad van de vereniging was geadverteerd.) Op 3 november vertrok ook een officiële verenigingsdelegatie van drie personen per vliegtuig naar Moskou. Twee dagen later volgde Wim Hulst - voorzitter van de vereniging "Nederland-USSR" en directeur van het reisbureau "Vernu".
- Op 7 november gaven bestuurders van "Nederland-USSR" acte de présence op de receptie, die door de Russische Ambassadeur ter gelegen-

heid van het 50-jarig bestaan van de Sowjet-Unie in Kasteel Oud-Wassenaar in Wassenaar werd gegeven.

- Op 12 november werd in het Internationaal Congrescentrum van de nieuwe RAI in Amsterdam de traditionele jaarlijkse reünie voor "Ver-nu"-reizigers gehouden. 's Ochtends werden daar films en dia's ver-toond, 's middags werd voor 1.200 personen een balletvoorstelling gegeven door het Nationale Ballet onder leiding van Sonia Gaskell. Deze - als zeer geslaagd te beschouwen - reünie werd bezocht door de Ambassadeur van de Sowjet-Unie en enkele leden van het personeel van de Russische Ambassade.
- 20 november, tenslotte, werd voor "Nederland-USSR" een hoogtepunt. In het Amsterdamse Theater "Carré" werd 's avonds voor een uitver-kochte zaal (1.500 personen) een balletvoorstelling gegeven door het Georgisch Dansensemble, dat hiervoor een tournee in België on-derbrak. Aan het begin van de avond hield het hoofdbestuur van "Ne-derland-USSR" in de foyer van "Carré" een receptie voor genodigden. Deze feestavond werd wederom opgeluisterd door de aanwezigheid van de Russische Ambassadeur, die ditmaal een toespraak hield. Het be-lang ervan werd voorts onderstreept door de aanwezigheid van een kleine delegatie uit de Sowjet-Unie, waarvan onder meer Victor Gorsjkow, vice-voorzitter van de Unie van Sowjet-verenigingen van vriendschap en culturele betrekkingen met het buitenland, deel uit-maakte. Deze Russische delegatie verbleef van 20 tot 27 november op uitnodiging van de vereniging "Nederland-USSR" in ons land.

De als CPN-lid geschorste "NU"-voorzitter, Wim Hulst, kwam tij-dens de laatstgenoemde receptie in het middelpunt der belangstelling te staan, toen hem een zilveren medaille werd uitgereikt, hem toege-kend door de Opperste Sowjet uit waardering voor zijn werk op het ter-rein der culturele uitwisseling tussen Nederland en de Sowjet-Unie.

Dat een aantal dissidente communisten op de receptie van "Neder-land-USSR" als vrienden van de Sowjet-Unie hun opwachting kwamen maken, viel niet te verwonderen. Enige verbazing wekte echter wel de aanwe-zigheid van het CPN-lid Leen Seegers, oud-lid van de Amsterdamse ge-meenteraad, die zich onlangs bij zijn afscheid van de Amsterdamse raad mocht verheugen in de belangstelling van communisten zowel als niet-communisten. Deze 76-jarige communist gaf in een interview, afgedrukt in het november-nummer van het maadblad van de vereniging "Nederland-USSR", blijk van een realistische kijk op de huidige politiek van de

Sowjet-Unie. Op een vraag, of de Sowjet-Unie van vandaag is geworden tot wat hij zich daarvan vroeger had voorgesteld, antwoordde hij kort en bondig:

"Moet je goed luisteren: ik ben nog steeds een voorstander en verdediger van de Sowjet-Unie. Ik vind, dat ze het uitstekend zien en doen. Uiteraard zijn er veranderingen in de tactiek. Om een voorbeeld te noemen: Lenin heeft in zijn tijd de sociaal-democraten afgeslacht. Dat was pure noodzaak. Maar het contact zoeken van de Sowjet-Unie met de socialisten van nú is ook weer noodzaak. Dat doen ze niet, omdat ze die socialisten zulke fijne jongens vinden, maar gewoon omdat die vandaag de dag een massa arbeiders vertegenwoordigen."

Een interessant gegeven voor voorstanders van een dialoog met het communisme!

Met belangstelling wordt nu uitgezien naar eventuele "Waarheid"-reacties op Seegers' uitlatingen: het liefst zou men in CPN-kring natuurlijk zien, dat Seegers de geciteerde uitspraak als "verdraaiing" van zijn woorden zou kenschetsen. Dat gebeurde n.a.v. een interview in de "burgerlijke" pers al eerder.

In het algemeen moeten De Groot c.s. zich aan al deze "Sowjet-beïnvloeding" buiten de CPN om overigens wel mateloos hebben geërgerd.

H O O F D S T U K I V

ANDERE GROEPERINGS

8ste SVB-congres

Van 2 t/m 5 november 1967 werd in Amsterdam het 8ste congres van de Studentenvakbeweging (SVB) gehouden, dat door ca 100 leden werd bijgewoond, van wie de helft als afgevaardigden van de in alle universiteits- en hogeschoolsteden bestaande afdelingen moet worden beschouwd.

Het congres hield zich voornamelijk bezig met het plan tot het instellen van een zgn. Kritische Universiteit (KU). De KU wordt door de SVB gezien als een concrete uitwerking van de gedachte van het maatschappelijk engagement, waarmee deze syndicalistische studentenorganisatie zich sedert haar oprichting in 1963 heeft bezig gehouden.

Volgens Ton Regtien, één van de oprichters van de SVB, is het doel van de Kritische Universiteit de huidige tendenzen in de maatschappij tegen te gaan om de studieduur te bekorten en de universitaire vorming te beperken tot een opleiding van wat hij noemt "vakidioten". De KU keert zich met name tegen de onderwerping van de wetenschappelijke opleiding aan de directe belangen van invloedrijke pressiegroepen uit de maatschappij. Studenten, wetenschappelijke ambtenaren en hoogleraren moeten zich daartegen gezamenlijk verzetten. De Kritische Universiteit heeft volgens de SVB kortom tot doel permanente maatschappij-kritiek binnen de wetenschappelijke opleiding te brengen, om zodoende de universiteit te maken tot een "laboratorium van maatschappelijke veranderingen".

Men meent de KU te kunnen realiseren door het organiseren van colleges van gasthoogleraren, werkgroepen, seminars en teach-ins, uitgaande van faculteit en studierichting.

De KU-gedachte stamt in feite uit het buitenland, voornamelijk van de "New Left" - studentenbeweging in Berkeley (Amerika) en van de AStA (Allgemeine Studentenausschusz - grondraad van de Freie Universität) in West-Berlijn, waar men reeds tot het oprichten van een dergelijke Kritische Universiteit is overgegaan. De eigenlijke aanleiding daartoe vormden moeilijkheden tussen studenten en autoriteiten tijdens het bezoek van de Sjah van Perzië op 2 juni 1967, bij welke gelegenheid de student Benno Ohnesorg uit Hannover de dood vond.

De relatie tussen de SVB en de Westberlijnse studenten kwam overigens al eerder aan het licht. Naast de Nederlandse studentenvakbeweging speelt ook de AStA een rol in het secretariaat van de Europese Syndicalistische Studentenorganisaties (CESSE) (zie MO 7/8 1967, pag. 29).

Lang niet iedereen in de SVB is gelukkig met de gang van zaken rond de KU. Met name de communisten zijn er fel tegen. Dat bloekt heel duidelijk uit een groot artikel in "De Waarheid" van 18 november j.l. Behalve dat daarin scherpe aanvallen worden gedaan op de Berlijnse KU en de eigenlijke initiatiefnemer Rudi Dutschke, wordt de SVB verweten de Duitse denkbeelden in het Nederlandse universitaire leven te willen introduceren, "heel wat minder kritisch dan men van propagandisten van de KU zou mogen verwachten".

Ten aanzien van Dutschke, van wie reeds bekend was dat hij de geestelijke leider is van de Sozialistische Deutsche Studentenbund (SDS) en o.m. daarom de bijnaam "Der rote Rudi" draagt, deelde het partijdagblad mee, dat hij in 1961 uit Oost-Berlijn vluchtte, dat hij trouwde met een Amerikaanse theologie-studente en thans in West-Berlijn de vorming voorstaat van communes als "een nieuwe vorm van vrijheid".

Ook tegen het program van de Berlijnse Kritische Universiteit keert "De Waarheid" zich bijzonder fel. Volgens het CPN-dagblad zien de oprichters van de KU de tegenstelling professor - student ten onrechte als een typerend uitvloeisel van de tegenstellingen binnen het kapitalistische stelsel, bewarend, dat de strijd tegen reactionaire professoren in feite strijd is tegen het kapitalisme. Het partijdagblad is van mening, dat de "Uebermensch" van de traditionele studentencorporatie, die neerkeek op alles buiten zijn kaste, nu een soort super-revolutionair is geworden, die de arbeiders wel eens zal vertellen wat zij moeten doen en hoe.

Eén van de methodes, die bij het geven van "Aufklärung" worden gehanteerd, is de ook in Nederland bekende provocatie van de burgerij. Men heeft in de Westberlijnse KU dan ook veel waardering voor de Amsterdamse provo's en betreurt, dat deze beweging is heengegaan, aldus de "Waarheid"-scribent.

Hij vervolgt dan:

"Evenals provo richt het program van de KU in Berlijn zich tegen de arbeidersbeweging. Het 'ontkrachten van de verburgerlijkte vakbonden' is één van de hoofdpunten uit het program. De rechtse vakbondsbestuurders worden door de

Berlijnse studenten als sociaal-fascisten gebrandmerkt. In de praktijk blijken de Westberlijnse studenten pogingen in het werk te stellen om, buiten de vakbonden om en tegen de vakbonden gerichte stakingen te organiseren".

Het artikel besluit met vast te stellen, dat de aanhangers van Dutschke nog niet veel verder zijn gekomen dan het ook in Nederland bekend geworden "agentje pesten" en het provoceren van de bevolking in de arbeidersbuurten. Volgens "De Waarheid" verzwakken zij door hun optreden, waarbij ook rookbommen en happenings een rol spelen, de actie van de deze zomer in West-Duitsland zo massaal in beweging gekomen studenten.

Achtergrond van de felle CPN-kritiek op de SVB-plannen rond de KU is wellicht mede het feit, dat - voorzover bekend - de CPN momenteel noch op het landelijk bestuur van de SVB (op het congres nieuw gekozen), noch op het bestuur van de afdeling Amsterdam (waar 1300 van de in totaal 2400 leden tellende organisatie wonen), enige greep heeft. Dit in tegenstelling tot voorgaande jaren. Deze achteruitgang van de CPN-invloed loopt parallel met een toeneming van de invloed van links-socialistische elementen in de SVB.

De schrijver van het "Waarheid"-artikel is vermoedelijk André de Leeuw, die in de eerste jaren na de oprichting van de SVB daarin een niet-onbelangrijke (communistische) rol vervulde.

De zaak Staszczak

Op zaterdag 25 november 1967, omstreeks 11.50 uur arresteerde de Luxemburgse politie in een café te Luxemburg-stad, de 42 jaar oude Poolse Stefan Staszczak, ambtenaar bij de Poolse Handelsmissie te Den Haag. Dit geschiedde onder verdenking van spionage-activiteiten gericht tegen NAVO-landen.

Staszczak had reeds eerder in Luxemburg conspiratieve ontmoetingen gehad met een niet in Luxemburg wonende agent. Mevrouw Staszczak vergezelde haar echtgenoot steeds op deze trips, die hiermede het karakter van een gezellig uitstapje kregen.

Doorgaans reisde er ook nog een in Nederland geaccrediteerde Poolse diplomaat mee, die de ontmoeting van Staszczak afschermd, d.w.z. controleerde of de ontmoeting door derden werd geobserveerd. Deze diplomaat nam tevens zo snel mogelijk de van de agent afkomstige documenten van Staszczak over, zodat Staszczak, zonder in het bezit te zijn van compromitterend materiaal, zich met de agent verder kon occuperen.

Ditmaal was Staszczak alleen met zijn echtgenote naar Luxemburg gekomen. Staszczak controleerde zelf of de agent, waarmee hij een rendez-vous had, onder observatie stond. Hij volgde nl. de agent op grote afstand vanaf het station naar het ontmoetingspunt. Mevrouw Staszczak was tijdens de ontmoetingsperiode gaan winkelen.

De ontmoeting tussen Staszczak en de niet nader geïdentificeerde agent duurde ongeveer 40 minuten; nadat de agent documenten aan Staszczak had overhandigd gingen zij abrupt uit elkaar. Staszczak ging daarop een café binnen, waar hij enkele minuten later werd gearresteerd. De arrestatie was voor Staszczak een volkomen verrassing. Geboeid werd hij meegenomen naar het bureau van politie. Er deden zich verder geen incidenten voor.

Bij fouillering werden op Staszczak tekeningen en beschrijvingen van militaire objecten in de Westduitse Bondsrepubliek gevonden. Zijn tas bevatte een geheim vak om compromitterend materiaal in te verbergen.

In zijn zakagenda werden vele notities aangetroffen m.b.t. zijn conspiratieve reizen van nu en vroeger. In het daarop volgende verhoor bleek Staszczak zichzelf volledig in de hand te hebben en geprepareerd te zijn op een eventuele ondervraging. Hij ontkende zich aan militaire spionage te hebben schuldig gemaakt. Hij wendde voor niet

te weten hoe de bewuste documenten in zijn bezit waren gekomen en beweerde de man, die hij vlak voor zijn arrestatie ontmoet had, niet te kennen.

Tijdens het gehele onderzoek bleef Staszczak ijzig kalm en interrompeerde zijn Luxemburgse ondervragers steeds weer met de opmerking, dat het hem niet duidelijk was waarom hij gearresteerd was, daar hij toch niets tegen Luxemburg had ondernomen.

Toen mevrouw Staszczak later door de Luxemburgse politie werd verzocht mee te gaan, bleef zij zeer kalm, zelfs toen zij geconfronteerd werd met haar echtgenoot, die nog steeds geboeid was. Zij maakte de indruk volkomen op de hoogte te zijn met haar mans activiteiten.

Daar het verhoor geen nadere aanwijzingen opleverde, besloot de Luxemburgse Justitie Staszczak diezelfde dag nog als ongewenste vreemdeling uit te wijzen.

Toen Staszczak tot de ontdekking kwam, dat hij zijn zakagenda niet terugkreeg, was hij ontdaan en slaakte de verzuchting: "daar gaan al mijn aantekeningen". Ook was hij diep onder de indruk van het feit, dat hij onder politiebewaking naar de Belgische grens werd uitgeleid; verwarring maakte zich zelfs van hem meester toen hij aan de Luxemburgse grens moest ervaren, dat hij daar zijn privé-auto moest achterlaten en onder escorte van de Rijkswacht slechts per trein naar Nederland mocht reizen. Mevrouw Staszczak werd nu zo nerveus, dat zij haar emoties niet meer kon bedwingen.

Tijdens de reis over Belgisch grondgebied lamenteerde Staszczak tegenover de Belgische politiefunctionarissen steeds weer dat hij maar niet begreep, waarom hij in Luxemburg gearresteerd was en hij nu in België onder politiebewaking was gesteld; hij had zowel in Luxemburg als in België geen enkele overtreding begaan en niets nadeligs tegen beide landen ondernomen. Enigszins opgelucht toonde Staszczak zich, toen hij desgevraagd te horen kreeg, dat hij aan de Nederlandse grens zijn vrijheid zou herkrijgen. Van Roosendaal reisde het echtpaar per trein door naar Den Haag.

Direct na aankomst in Den Haag op zaterdagavond (25-11-1967) heeft Staszczak zich gemeld bij de Poolse Ambassadeur Albrecht. Even later arriveerde op de Poolse Ambassade ook de chef van Staszczak, de handelsattaché Gwozdz.

Overigens werden geen reacties waargenomen. De volgende dagen ging Staszczak ogenschijnlijk rustig naar zijn werk en maakte geen

voorbereidingen om naar Polen terug te keren.

Er ontstond eerst enige beroering op de Poolse Ambassade toen woensdagavond d.a.v. (29-11-1967) de Luxemburgse Eerste Minister in de Kamer van Afgevaardigden, vóór de aanvang van de begrotingsdebatten, de volgende verklaring aflegde: "De President mr. Werner maakt bekend, dat de Service de Renseignements onlangs een belangrijk agent heeft gearresteerd".

Donderdagavond (30-11-1967) werd deze verklaring in de Luxemburgse pers gepubliceerd.

Zaterdag 2 december bracht het "Algemeen Dagblad" het nieuws van Staszczaks arrestatie op de frontpagina. Vele Nederlandse dagbladen volgden daarop met publikaties. Eerst toen brak vermoedelijk op de Poolse Ambassade het inzicht baan, dat Staszczak niet langer in Nederland was te handhaven. Wel noemde de Eerste Secretaris van de Poolse Ambassade, Jedynak, op vragen van journalisten de gehele affaire een provocatie van de Luxemburgse politie, maar gaf verder, i.v.m. de zijns inziens delicate zaak, geen commentaar.

Staszczaks inlichtingenactiviteiten waren bij onze dienst reeds geruime tijd bekend. Sedert oktober 1964 was hij als ambtenaar verbonden aan de Poolse Handelsmissie te Den Haag. Hij was houder van een dienstpaspoort, en genoot geen diplomatieke status. Zijn gezin verbleef het grootste deel van het jaar in Polen. Het viel al spoedig op dat Staszczak nauwe relaties onderhield met enige in Nederland geaccrediteerde Poolse diplomaten (o.a. de toenmalige Poolse Handelsattaché T. Wyzgal), van wie bekend was dat zij leden van de Poolse inlichtingendienst waren. Bij nader onderzoek bleek, dat hij voor deze Poolse inlichtingenofficieren hand- en spandiensten verrichtte; zo schermde hij ontmoetingen tussen deze inlichtingenofficieren en hun agenten af; plaatste c.q. lichtte hij dode brievenbussen en werd hij meerdere malen als koerier ingezet om de verstoorde communicatie tussen de Poolse inlichtingendienst en haar agenten te herstellen.

In een later stadium opereerde Staszczak zelfstandig en onderhield contact met buitenlandse agenten, die hij doorgaans in een derde land (buiten Nederland en buiten het land waar de agent spioneerde) ontmoette. (Noot: Deze zgn. drielandenspionage werd in de dertiger jaren door de Russische inlichtingendiensten op grote schaal bedreven; deze tactiek werd na de opzienbarende Lonsdale-affaire nieuw leven ingeblazen. Tijdens de behandeling van de Lonsdale-zaak constateerden

de Russen namelijk dat Lonsdale's activiteiten buiten Engeland bedreven, niet of nauwelijks bij de Engelse veiligheidsdienst bekend waren; sedertdien zijn de Sowjetblok inlichtingendiensten er steeds meer toe overgegaan een inlichtingenman niet in het land waar hij domicilie heeft te laten werken, maar in een derde land.)

Zo onderhield Staszczak contact in Luxemburg met een buitenlandse agent (geen Luxemburger), die spionage-opdrachten uitvoerde in de Westduitse Bondsrepubliek.

Anderzijds verzorgde Staszczak in Nederland de communicatie tussen een buitenlandse agent en een Poolse inlichtingenofficier, die onder dekmantel van handelsattaché in de Westduitse Bondsrepubliek werkzaam was.

Deze drielandenspionage maakt het de Westerse veiligheidsdiensten bijzonder moeilijk om de verdachten onder controle te houden en hen te betrappen op handelingen op grond waarvan tot strafvervolgning kan worden overgegaan.

Het accent van de Poolse inlichtingenactiviteiten lag in Nederland de laatste tijd op het verkrijgen van technische know-how, met name op het gebied van de chemie. Met grof geld kochten Poolse inlichtingenofficiëren van chemici fabrieksgeheimen, welke deze qualitate qua onder zich hadden.

Zo is er een geval bekend waarbij een Nederlander via de reeds eerdergenoemde Wyzgal, opdracht kreeg om chemische formules niet in Nederland te overhandigen maar deze te deponeren in dode brievenbussen op Belgisch grondgebied, waar een lid van de Poolse inlichtingendienst, t.w. de vertegenwoordiger van het Poolse reisbureau te Brussel, Leszek Beksinski *) (geboren 20-4-1925) de gegevens ophaalde en voor verdere expeditie naar Polen zorgdroeg.

Ook werd deze "leverancier" van fabrieksgeheimen nu en dan verzocht naar Polen te komen om de frauduleus verkregen procédés in Poolse laboratoria te helpen testen. Hij werd dan eerst naar Oostenrijk ontboden, ontving daar van een Poolse inlichtingenofficier een vervalst Duits paspoort op een andere naam, zodat bij terugkeer in Nederland uit 's mans eigen paspoort niet zou kunnen blijken, dat hij in een tot het Sowjetblok behorend land was geweest.

Staszczak is uit eigen beweging op dinsdag 5 december 1967 om 9.15 uur per KLM-vliegtuig naar Polen vertrokken. Zijn echtgenote deed hem uitgeleide.

*) Beksinski werd inmiddels door de Belgische regering uitgewezen.

G E N D A

<u>Datum:</u>	<u>Bijeenkomst:</u>	<u>Plaats:</u>	<u>Organisatie:</u>
1 en 2 dec. '67	Bijeenkomst Alg. Raad FIR.	O.-Berlijn	Internat. Fed. van Verzetstrijders (FIR).
1-5 dec. '67	Wereldvrouwencongres.	Helsinki	Int. Dem. Vrouwenfederatie (IDVF).
22-24 dec. '67	22e CPN-congres.	Amsterdam	CPN.
Eind 1967	Zitting Presidium WVR.	Khartoum	Wereldvredesraad.
1967	Conferentie over solidariteit met de Arabische volkeren.	Algiers	Wereldfed. Dem. Jeugd (WFDJ).
* jan. 1968	Conf. v. Jeugd en Studenten i.z. Europese veiligheid.	Praag	Wereldfed. Dem. Jeugd en Int. Unie v. Studenten.
* jan. 1968	Conf. voor solidariteit met de Portugese kol., Zimbawe, Z. d. Afrika en Z. Afrika.	Conakry?	Wereld Vredesraad.
Begin 1968	Politiek congres SJ.	?	Socialistische Jeugd v. Nederland.
31 maart - 5 april '68	IIIe Chr. Vredesconferentie.	Praag	Christelijke Vredesconferentie (CVC).
april 1968	Conferentie i.z. Europese veiligheid en Wetensch. samenwerking.	Wenen	Wereldfederatie van Wetenschappelijke Werkers (WFWW).
voorjaar 1968	Congres i.z. Europese Veiligheid.	?	Wereldvredesraad (WVR).
febr. 1968	Consultatieve Bijeenkomst CP-en.	Boedapest	Communistische Partijen.
28 juli - 6 aug. 1968	9e Wereldjeugdfestival.	Sofia	Wereldfed. v. Dem. Jeugd (WFDJ) en Int. Unie v. Studenten (IUS).
zomer 1968	Bijeenkomst van jeugd uit NAVO- en Warschaupactlanden.	Helsinki	Wereldfed. v. Dem. Jeugd (WFDJ).
18-21 sept. '68	5e Medische Congres FIR.	Warschau	Internat. Federatie van Verzetstrijders (FIR).
sept. 1968	Internationaal congres.	Carara (Italië)	Anarchisten.

* Nieuw c.q. aangevuld.

VERTROUWELIJK